

Huomautus: Vain osoitteessa <https://www.kansalaisaloite.fi/fi/aloite/1175> oleva teksti on aloitteen virallinen teksti. Voit tehdä kannatusilmoituksen verkkopalvelussa tai paperilomakkeella. **Viimeinen allekirjoituspäivä on 29.9.2015.** Täytä paperilomake selkein suuraakkosin ("iso" kirjain / "tikukirjain"), vain yksi (1) merkki ruutua kohden.

Allekirjoituksen tulee olla omakätinen nimikirjoitus. Lomakkeeseen ei saa kirjata/lisätä mitään siihen kuulumatonta. Lomakkeen kääntöpuolelle saa tulostaa ja kirjata tekstiä, kuvia, merkkejä yms.

Jos kopioit paperilomakkeita, niin huolehdi, että kopiot ovat hyvälaatuisia (selkeitä ja rivit tarkasti vaakasuorassa).

Paperilomakkeen voi tulostaa ja ohjeistusta löytyy osoitteesta <http://aitoavioliitto.fi/kansalaisaloite>.

Palauta täytetty paperinen kannatusilmoituslomake osoitteeseen Aito avioliitto ry PL 155 00171.

Voit palauttaa useita lomakkeita samassa kirjekuussa.

Täytetyn lomakkeen postittaminen tapahtuu kannattajan kustannuksella ja vastuulla.

Alla oleva kansalaisaloitteen teksti on kopioitu osoitteesta <https://www.kansalaisaloite.fi/fi/aloite/1175>.

Kansalaisaloitteen teksti

Kansalaisaloitteen otsikko

Kansalaisaloite avioliiton säilyttämisestä aidosti tasa-arvoisena, miehen ja naisen välisenä liittona ja sukupuolineutraalin avioliittolain kumoamisesta. Sukupuolineutraali avioliitto riistää adoptiolapselta mahdollisuuden korvaavaan kokemukseen eri sukupuolta olevista vanhemmista, isästä ja äidistä. Lapsen oikeus olla isän ja äidin hoidettavana ei voi toteutua samaa sukupuolta olevien avioliitossa. Samaa sukupuolta olevien parien oikeudet on huomioitu riittäväällä tavalla parisuhdelaisissa.

Aloitteen päiväys 29.3.2015, **Aloitteen muoto** Lakiehdotus, **Oikeusministeriön asianumero** OM 46/52/2015

Aloitteen sisältö

KANSAL AISALOITE EDUSKUNNALLE AVIOLIITTO LAIN MUUTOSSÄÄNNÖSTEN KUMOAMISESTA

LAKIEHDOTUS

Laki avioliittolain muuttamisesta annetun lain kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tällä lailla kumotaan avioliittolain muuttamisesta annettu laki (156/2015), jolla muutettiin avioliittolain (234/1929) 1 §:n 1 momentti, 108 §:n 1 ja 2 momentti ja 115 §:n 1 momentti.

2 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Tämän kansalaisaloitteen tarkoitus on säilyttää avioliitto vain miehen ja naisen välisenä, aidosti tasa-arvoisena avioliittona sekä suojella lapsen lähtökohtainen ihmisoikeus: oikeus isään ja äitiin.

Tässä kansalaisaloitteessa ehdotetaan säädettäväksi laki, jolla kumotaan avioliittolain muuttamisesta annettu laki (156/2015), jäljempänä muutoslaki, joka voimaan tultuaan mahdollistaisi samaa sukupuolta olevien henkilöiden avioliiton sekä yhteisadoption (vieraslapsiadoptio).

Tässä aloitteessa perustellaan kuinka voimassa oleva avioliittolaki on jo perustuslain mukainen ja aidosti tasa-arvoinen. Sen sijaan mikäli muutoslaki tulisi voimaan, avioliittolaista tulisi tosiasiallisesti syrjivä ja epätasa-arvoinen.

Muutoslain säätämisen eduskuntakäsittelyssä jätettiin keskeisiä asioita kokonaan selvittämättä. Siinä ei selvitetty lakimuutoksen merkitystä lapsen omien perusoikeuksien näkökulmasta lainkaan.

Tämän aloitteen tarkoitus on turvata lapsen lähtökohtainen oikeus saada syntyä ja kasvaa perheissä, joissa mies ja nainen ovat lapsen omia biologisia vanhempia. Avioliiton tarkoituksena on perheen perustaminen tässä viitekehyksessä siihen kuuluvien yhteiseksi parhaaksi sekä yhteiskunnan säilymiseksi. Avioliittoasetuksen (820/1987) 9 §:n mukaan avioliitto on tarkoitettu pysyväksi, jotta perheen jäsenet voisivat yhdessä luoda onnellisen kodin.

Aloitteen tarkoitus toteutuu, kun avioliittolain muuttamisesta annettu laki kumotaan ennen sen voimaantuloa, jolloin voimassa olevat avioliittolain säännökset jäävät edelleen voimaan ja avioliitto säilyy vain miehen ja naisen välisenä liittona. Samaa sukupuolta olevien parien oikeudet on turvattu rekisteröidystä parisuhteesta annetussa laissa (950/2001) ja heidän oikeutensa hakea adoptiota määräytyy voimassa olevien adoptiota koskevien säännösten mukaisesti.

Tämä laki ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian ja joka tapauksessa ennen avioliittolain muuttamisesta annetun lain voimaantuloa 1 päivä maaliskuuta 2017.

Perustelut

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila

1.1 Lainsäädäntö

Eduskunta hyväksyi 12.12.2014 kansalaisaloitteeseen (KAA 3/2013 vp) sisältyneen lakiehdotuksen pohjalta avioliittolain muuttamisesta annetun lain (156/2015), jonka on määrä tulla voimaan 1.3.2017. Muutoslain voimaantulon jälkeen myös samaa sukupuolta olevat henkilöt voisivat solmia keskenään avioliiton ja hakea perheen ulkopuolista yhteisadoptiota (vieraslapsiadoptio).

Lakiehdotuksen hyväksymisen yhteydessä eduskunta hyväksyi lausuman, jossa edellytettiin hallituksen ryhtyvän viivytyksettä valmistelemaan esitystä tasa-arvoisen avioliittolain edellyttämistä muutoksista muihin lakeihin ja esityksen antamista eduskunnan käsiteltäväksi 31.12.2015 mennessä.

Samaa sukupuolta olevat henkilöt voivat edelleen rekisteröidä parisuhteensa rekisteröidystä parisuhteesta annetun lain (950/2001) mukaisesti ja parisuhteen osapuolen adoptio-oikeus määräytyy adoptiota koskevien säännösten mukaisesti.

1.2 Kansainvälinen vertailu

Kansainvälisestä kehityksestä sekä ulkomaiden ja EU:n asiaa koskevasta lainsäädännöstä on kerrottu oikeusministeriön julkaisemassa teoksessa "Samaa sukupuolta olevien parisuhteiden sääntely eri maissa". Oikeusministeriö: Selvityksiä ja ohjeita 55/2014 (25.11.2014).

Valtaosassa Euroopan unionin jäsenvaltioita, 18 maassa 28:sta, esimerkiksi Saksassa, avioliitto on edelleen vain miehen ja naisen välinen liitto.

Nykyinen avioliittolaki on YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen avioliittoa käsittelevän artiklan 16 sekä Euroopan ihmisoikeussopimuksen artiklan 12 mukainen.

2 PERUSTELUT

2.1 Perusteet avioliittolain palauttamiseksi vain miehen ja naisen välisen liiton edellytysten mukaiseksi

Eduskunnan lakivaliokunnan mietintö 14/2014 vp 20.11.2014 hylkäsi sukupuolineutraalia avioliittolakia ajaneen kansalaisaloitteen todeten seuraavasti:

"Perustuslakivaliokunta on kahteen otteeseen arvioinut avioliiton ja rekisteröidyn parisuhteen oikeusvaikutusten eroavaisuuksia. Viimeisin kannanotto on vuodelta 2011, joten se on verraten tuore... Perustuslakivaliokunnan mukaan avioliittolainsäädäntöä ja sen kanssa rinnasteisia lakeja säädettäessä on kyse sellaisista erityisistä yhteiskunnan tulevaisuuteen ja arvoihin liittyvistä ratkaisuista, joissa avioliiton asettaminen naisen ja miehen parisuhteena erityisasemaan lainsäädännössä on perusteltua."

"Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä samaa sukupuolta olevien henkilöiden parisuhteet on ulotettu ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa turvatuun perhe-elämän suojan ja 14 artiklassa tarkoitetun syrjintäkiellon piiriin. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Euroopan ihmisoikeussopimuksesta tai Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käytännöstä ei kuitenkaan seuraa jäsenvaltioille velvollisuutta säätää samaa sukupuolta olevien avioliittoa."

"Nykyinen oikeustila ei siten edellä esitetyn perusteella ole perustuslain tai Euroopan ihmisoikeussopimuksen vastainen."

Nykyinen oikeustila ei ole myöskään YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen avioliittoa käsittelevän artiklan 16 eikä Euroopan ihmisoikeussopimuksen artiklan 12 vastainen, vaan on päinvastoin täysin näiden mukainen.

Syrjintä tarkoittaa mielivaltaisen erilaista juridista kohtelua ilman hyväksyttävää perustetta.

Avioliiton juridinen määrittäminen naisen ja miehen väliseksi parisuhteeksi, jolla tulee olla lainsäädännöllinen erityisasema, ei siten ole syrjintää, koska se ei ole mielivaltainen ja sille on perusteet.

Perusteet, joiden nojalla avioliitto perinteisenä naisen ja miehen välisenä kestävästä parisuhteesta on yhteiskunnalliselta kannalta myönteisen suurimerkityksinen perheoikeudellinen instituutio, voidaan tiivistää seuraavasti:

Mikäli ihmisoikeuksien, ihmisarvon, tasa-arvon ja yksilönvapauden käsitteitä pidetään julkisen ja maallisen yhteiskunnallisen päätöksenteon perusteina, löytyy vahva perustelu sille, miksi avioliittolaki tulisi palauttaa perinteisen avioliittokäsityksen mukaiseksi. Perustelu on seuraava.

2.2 Tasa-arvoisuus ja yhdenvertaisuus

Oikeudellinen tasa-arvo toteutuu nykyisen vielä voimassa olevassa avioliittolaissa, koska laissa oleva mies ja nainen -sukupuoliedellytys ei ole mielivaltainen eikä siten syrjivä. Jokainen suomalainen, joka täyttää avioliiton edellytykset, voi liiton solmia yhtäläisillä ehdoilla jo nyt.

Avioliittolain sukupuoliedellytys perustuu sille tosiasialle, että lisääntyminen riippuu miehestä ja naisesta ja sille todellisuudelle, että miehet ja naiset täydentävät toisiaan sekä sille, että lapset tarvitsevat ehyessä ja kestävässä suhteessa elävää isää ja äitiä.

Avioliitto yhdistää sukupolvet toisiinsa ja avioliiton yhteiskunnallinen tehtävä perustuu siihen, että avioliitto yhdistää isän ja äidin lapsiinsa ja toinen toiseensa luoden yhteiskunnan sosiaalis-taloudellisen perusyksikön, perheen. Jokaisella lapsella on vanhemmat ja jokaisella lapsella on oikeus vanhempia, isään ja äitiin.

Miehen ja naisen välinen avioliitto sisältää lapsen oikeuden tuntea biologinen isänsä ja äitinsä ja kasvaa heidän hoidossaan eikä mikään aikuisen oikeus voi kumota tätä lapsen ihmisoikeutta. Siksi miehen ja naisen välisen avioliiton solmiessaan puoliset sitoutuvat myös hoitamaan suhteeseen syntyviä lapsia. Tämä luo pohjan tasapainoiselle yhteiskuntaelämälle, koska biologisten vanhempien ehyt avioliitto on lapsen paras kasvuympäristö.

Sukupuolineutraali avioliittolaki lähettää perhettä ja terveen yhteiskunnan perustaa murentavan viestin: biologinen isä tai äiti voidaan suunnitelmallisesti ja lähtökohtaisesti korvata sosiaalisella vanhemmalla ilman että lapsi kärsii vahinkoa. Kasvatuksen välityksellä uuden sukupolvelle siirrettynä tämä uskomus tulee heikentämään perhe-elämän perustaa, koska se tekee isälle tai äidille helpommaksi hylätä biologisen lapsensa. Yhteiskuntatieteellinen tutkimus osoittaa, että perheen hajotessa lasten pahoinvointi lisääntyy.

Avioliitto ei ole pelkkä yhteiskunnallinen sopimus, ei valtion eikä lakikirjan luomus eikä liioin pelkisty vihkimisseremoniaksi. Valtio ja sen laki eivät ole luoneet avioliittoa, vaan toteavat ja tunnustavat sen. Avioliitto ja sen sukupuoliedellytykset ovat olemukseltaan esipoliittinen instituutio, eivät valtopoliittisia rakennelmia.

Biologisen isän ja äidin kestävästä avioliiton varaan rakentuva perhe pystyy sosiologisten tutkimusten mukaan parhaiten kasvattamaan yhteisöllisiin siteisiinsä juurtuneita vapaita ja siveellisiä yksilöitä, vastuullisia kansalaisia ja vapaille markkinoilla toimijoita. Tällainen perhe on yhteiskunnan paras hyvinvointipalvelu ja turvaverkko ja edellytys yksilönvapauden toteutumiselle.

Jotta oikeudellista tasa-arvoa, yksilönvapautta ja ihmisoikeuksien mukaista ihmisarvon tunnustamista voidaan pitää sitovan velvoittavana arvoina eikä vain suhteellisen muuttuvina poliittis-oikeudellisina rakennelmina, on tunnustettava pysyvä ja yleismaailmallisen ihmisolemuksen olemassaolo. Siihen kuuluu ruumiillinen ulottuvuus miehenä ja naisena. Näiden yhteenliittymisestä syntyy uusi sukupolvi, jonka hyvinvointi on keskeinen julkinen peruste perinteisen avioliiton eli rakenteelliselta tarkoitukseltaan uuden elämän mahdollistamiseen tähtäävän instituution yhteiskunnallisen ja oikeudellisen erityisaseman säilyttämiselle.

Eduskunnan lakivaliokunta totesi avioliittolain sukupuolineutraaliksi muuttamisen hylkäävässä mietinnössään, että avioliittolain säätäminen sukupuolineutraaliksi johtaisi ”perinteisen avioliittokäsitteen sisällön ja merkityksen muuttumiseen” ja että tämä muutos koskettaisi ennen kaikkea yhteiskunnan tulevaisuutta eli lapsia ja heidän asemaansa. Tästä syystä lakivaliokunta katsoi näin:

”Valiokunta kiinnittää erityistä huomiota myös siihen, että ennen näin merkittävien perheoikeudellisten lainsäädäntömuutosten toteuttamista tulisi laatia lapsivaikutusten arviointi...Lapsivaikutusten arviointi perustuu lapsen oikeuksien yleissopimuksen mukaiseen vaatimukseen asettaa lapsen etu ensisijaiseksi kaikessa lapsiin kohdistuvassa päätöksenteossa. Myös oikeusministeriö suosittaa arvioinnin tekemistä ohjeissaan.”

Eduskunta kuitenkin hylkäsi sukupuolineutraalia avioliittolakia koskeneessa äänestyksessään 28.11.2014 ja sitä seuranneissa jatkoäänestyksissä oman lakivaliokuntansa kielteisen mietinnön ja antoi tukensa lakivaliokunnan vähemmistöön jääneiden edustajien laatimalle Vastalauseelle, jonka lausumaehdotus käytännössä vain toisti sukupuolineutraalia avioliittolakia ajaneen kansalaisaloitteen vaatimuksen avioliittolain muuttamiseksi.

Eduskunnan 28.11.2014 äänin 105–92 tekemä päätös lakivaliokunnan vähemmistöön jääneiden kansanedustajien

Vastalauseen hyväksi ja lakivaliokunnan enemmistön virallista kantaa vastaan on erittäin ongelmallinen, koska Eduskunnan lakivaliokunnan mietintö 14/2014 perusteli laajojen asiantuntijakuulemisten pohjalta kielteisen kantansa sukupuolineutraalia avioliittolakeja ajaneen kansalaisaloitteen esitykseen, kun taas Vastalause ei lainkaan – kuten olisi ollut odotettavaa – osoittanut näitä kielteisen kannan perusteluja virheellisiksi, vaan tyytyi tautologiseen tapaan vain toistamaan lakivaliokunnan jo perusteettomaksi osoittaman vaatimuksen avioliittolain muuttamiseksi tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusargumentin nojalla.

Vastalause ei lainkaan perustele, miksi sukupuolikriteeri olisi avioliiton käsitteen kannalta ongelmallinen ja miksi avioliiton tulisi juridisessa mielessä pelkistyä laadullisesti ja määrällisesti muunlaisia suhdemuotoja syrjien vain kahden ihmisen väliseksi tunnesuhteeksi ja miksi valtion kannalta olisi tärkeää säätää juridisesti vain tällaisesta tunnesuhteesta. Vastalause ei lainkaan pyri määrittelemään perustellusti sitä, mitä avioliitto on, vaan esittää täysin mielivaltaisen eli ilman riittävän hyviä perusteita todetun luonnehdinnan avioliitosta.

Avioliittolaki ei voi perustua näin mielivaltaisen perustelemattoman ja syrjivän luonnehdinnan varaan. Tasa-arvoisena harhaanjohtavasti markkinoitu avioliittolaki on siis tosiasiasa mielivaltaisen syrjivä.

Vastalause ei kykene osoittamaan, että nykyinen oikeustila olisi tosiasiallisesti epätasa-arvoinen ja että tästä tilasta seuraisi yleisesti tunnustettu juridinen velvoite muuttaa avioliittolainsäädäntöä. Sen sijaan Vastalause ilmaisee selkeän perusoikeusfilosofisen halunsa muuttaa nykyisin vallitsevaa perusoikeustulkintaa tiettyyn suuntaan ja halunsa käyttää Suomen avioliittolain muuttamista välineenä perusoikeuskehityksen suuntaamiseksi tahtomaansa suuntaan.

Mutta tällaisen perusoikeusfilosofisesti ja aatteellisesti sitoutuneen tahdon vahva ilmaiseminen on täysin eri asia kuin sen osoittaminen, että nykyinen oikeustila on tosiasiallisesti syrjivän epätasa-arvoinen ja jo vallitsevien perusoikeustulkintojen ja -sitoumusten velvoittamalla tavalla muutostarpeessa oleva.

Koska eduskunnan enemmistö teki 28.11.2014 huonon ratkaisunsa mitä ilmeisimmin paneutumatta huolellisesti Eduskunnan lakivaliokunnan mietinnön ja sen Vastalauseen tosiasialliseen sisältöön ja olematta selvillä siitä, että Suomen avioliittolainsäädännön muuttamista ei tosiasiallisesti voi perustella ihmisoikeus-, yhdenvertaisuus- eikä tasa-arvovelvoitteilla, eduskunnan tulee yllä esitettyjen perusteiden nojalla ottaa avioliittolain muutos uudelleen paljon perusteellisempaan tarkasteluun ja palauttaa avioliittolaki nykyisen määritelmän mukaiseksi.

2.3. Muutoslaki johtaa mielivaltaiseen syrjintään

Kuten edellä on osoitettu oikeudellinen tasa-arvo toteutuu jo nyt Suomen avioliittolaissa, koska laissa oleva mies ja nainen -sukupuoliedellytys ei ole mielivaltaisen eikä siten syrjivä. Jos sen sijaan sukupuoliedellytyksestä luovutaan ja avioliiton tarkoitukseksi määritellään vain ”perustaa rakastamansa ihmisen kanssa perhe...”, kuten lakivaliokunnan mietinnön Vastalauseessa todetaan, niin miten voitaisiin välttyä siltä johtopäätökseltä, että muutoslaki syrjii monia muita, jotka tahtoisivat perustaa perheen rakastamansa ihmisen kanssa? Millä perustellulla syyllä tämä vastaava oikeus voitaisiin evätä kolmelta tai useammalta, jotka vakuuttavat rakastavansa toisiaan ja tahtovansa perustaa perheen?

Muutoslaki herättää vakavan periaatteellisen kysymyksen myös avioliiton esteiden osalta niin kuin ne on avioliittolaissa määritelty (234/1929) 2 luvun 7 §:n 2 momentin mukaan. Muutoslaki säilytti ennallaan laissa mainitut avioliiton esteet, jonka mukaan sisarusket ja puolisisarusket eivät saa mennä keskenään naimisiin. Jos kuitenkin avioliittoa perustellaan, kuten lakivaliokunnan mietinnön Vastalauseessa, vain kahden ihmisen rakkaudesta käsin, eivätkö toisiaan rakastavat samaa sukupuolta olevat sisarusket ja puolisisarusket joudu muutoslain myötä eriarvoiseen asemaan? Mikä on se hyväksyttävä syy, jolla samaa sukupuolta olevat sisarusparit asetetaan muutoslaissa avioliiton esteiden osalta eriarvoiseen asemaan muiden toisiaan rakastavien henkilöihin verrattuna?

Voimassaoleva avioliittolaki ei törmää näihin vakaviin periaatteellisiin kysymyksiin, koska sen perusteena oleva sukupuoliedellytys ei ole mielivaltaisen syrjivä.

2.4 Lapsivaikutusten arviointi

Vastalauseen linjauksiin sitoutuessaan eduskunnan enemmistö hylkäsi myös oleellisen tärkeän lapsivaikutusten arvioinnin teettämisen.

Tätä on pidettävä ratkaisevan virheellisenä päätöksenä, koska lapset lähtökohtaisesti tarvitsevat molempia biologisia vanhempiaan ja koska avioliitto instituutiona perustuu ennen kaikkea lasten tarpeille ja oikeuksille, kuten eduskunnan lakivaliokunta mietinnössään katsoo painottaessaan sitä, että avioliittolainsäädännössä on keskeisesti kyse yhteiskunnan tulevaisuuteen liittyvistä ratkaisuista.

Perustuslain 6 §:n 3 momentin mukaan lapsia tulee kohdella tasa-arvoisesti yksilöinä ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti. Julkisen vallan on perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaan tuettava perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu.

Muutoslain säätämisen eduskuntakäsittelyssä ei selvitetty tämän perhepoliittisesti ja -oikeudellisesti ajateltuna perustavaa laatua olevan muutoksen merkitystä lapsen omien perusoikeuksien näkökulmasta lainkaan.

Suomi on sitoutunut YK:n lapsen oikeuksia koskevaan yleissopimukseen vuonna 1991, jonka 3:1 artiklan mukaan kaikissa julkisen ja yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuimen, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelinten toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.

YK:n lapsen oikeuksien komitea kehotti vuonna 2011 Suomea ottamaan lapsen edun periaatteen asianmukaisesti huomioon muun muassa kaikissa lainsäädäntö-, hallinto- ja oikeudenkäyntimenettelyissä. Myös Jyrki Kataisen hallituksen hallitusohjelmaan oli kirjattu lapsivaikutusten arvioinnin lisääminen kaikessa päätöksenteossa.

Lapsiin kohdistuvilla vaikutuksilla tarkoitetaan suoria ja epäsuoria vaikutuksia, joita päätöksellä on lapsiväestön tai sen osan jokapäiväiseen elämään. Arvioinnissa tulee selvittää yleisesti edistääkö hanke ja miten lapsen etua sekä tunnistaa ennakoita erityisesti lasten kannalta kielteiset vaikutukset, jotta ne voitaisiin välttää. Lapsiin kohdistuvien vaikutusten arvioinnissa tulee ottaa huomioon myös lasten omien mielipiteiden selvittäminen.

Vaikutusarviossa tulee esittää sekä lyhyen että pitkän ajan vaikutukset. Vaikutukset voivat olla välittömiä tai välillisiä, ja ne saattavat syntyä monien eri tekijöiden yhteisvaikutuksesta ja erilaisten vaikutusketjujen kautta.

Lapsella on syntymästään saakka oikeus tuntea biologinen isänsä ja äitinsä ja olla heidän hoidettavanaan. Samaa sukupuolta olevien ihmisten avioliitoissa hoidettavana olevan lapsen kohdalla tuo oikeus ei voi toteutua. Jos muutoslakia ei kumota, niin silloin lainsäätäjällä mahdollistaa tietoisesti tuollaisen epäkohdan toteutumisen avioliittoperheessä. Tuollainen lapsen oikeuden tietoinen murentaminen lakia muuttamalla ei ole perusteltua.

Koska avioliittolain muuttaminen sukupuolineutraaliksi tehtiin ilman lapsivaikutusten arviointia, niin muutoslain kumoaminen ennen sen voimaantulemistä voidaan tehdä ilman lapsivaikutusten arviointia nykyisen oikeustilan säilyessä ennallaan.

2.5 Samaa sukupuolta olevien adoptio-oikeus

Vain mies ja nainen voivat adoptoida lapsen yhdessä (vieraslapsiadoptio). Lapsen oikeuden ja edun kannalta tärkeimpänä ajatuksena ei voida pitää aikuisten oikeutta adoptoida, vaan lapsen oikeutta tulla adoptoiduksi ja saada korvaava kokemus isästä ja äidistä. Sukupuolineutraaliin avioliittolakiin (156/2015) sisältyvä samaa sukupuolta olevien parien vieraslapsiadoptio, synnyttää avioliiton sisälle tilanteen, jossa adoptoitavat lapset menettävät tämän oikeutensa saada korvaava kokemus sekä isästä että äidistä.

Lakivaliokunta totesi mietinnössään (LaVM 14/2014 vp), että aikaisempaan tulkintakäytäntöön viitaten perustuslakivaliokunta katsoi, ettei perustuslain 6 §:n 2 momentista aiheudu nykyisessä yhteiskuntatilanteessa sellaisia ehdottomia vaatimuksia, jotka edellyttäisivät muiden kuin aviopuolisoiden mahdollisuutta yhteisadoptioon. Lakivaliokunta katsoi, että nykyisin voimassa olevat avioliittolain ja adoptiolain säädökset muodostavat yhdessä kokonaisuuden, jota ei tule laajentaa ulkoisen adoption (vieraslapsiadoptio) osalta koskemaan samaa sukupuolta olevia pareja. On ilmeistä, että lakivaliokunta tarkoittaa tuossa lausumassaan aviopuolisilla yksinomaan miestä ja naista aviopuolisoina.

Lakivaliokunnan esittämä kanta jätettiin tyystin käsittelemättä ja vaille huomiota muutoslain 156/2015 valmistelun eduskuntakäsittelyssä.

Parisuhdelain adoptiota koskevan muutoksen yhteydessä vuonna 2009 lakivaliokunta totesi mietinnössään (LaVM 5/2009 vp) yhteisadoption mahdollistamisen rekisteröidyille pareille koskettavan perhelainsäädännön perusteita, jolloin tällaisen muutoksen tekeminen edellyttäisi erillistä yhteiskunnallista keskustelua ja valmistelua. Näitä valmisteluja ja selvityksiä ei ole vielä tehty, eikä laajaa kansalaiskeskustelua lapsen aseman ja oikeuksiin liittyen ole käyty.

Perustuslakivaliokunta totesi adoptiolain uudistamiseen liittyvässä lausunnossaan (PeVL15/2011 vp), että perustuslain 6 §:n 2 momentista ei aiheudu nykyisessä yhteiskuntatilanteessa sellaisia ehdottomia vaatimuksia, jotka edellyttäisivät muiden kuin aviopuolisoiden mahdollisuutta yhteisadoptioon. Tältä osin nykyinen oikeustila ei ole yhdenvertaisuusperiaatteen vastainen.

Avioliitto on tarkoitettu pysyväksi (avioliittoasetus 820/1987 9 §). Avioerot altistavat lapsen erilaisille haittavaikutuksille. Eräissä tutkimuksissa, esimerkiksi Ruotsia ja Norjaa koskevassa laajassa väestörekisteritietoihin perustuvassa tutkimuksessa samaa sukupuolta olevien parien kohdalla on havaittu viitteitä merkittävästi korkeammasta eroriskistä verrattuna eri sukupuolta oleviin pariin ("The Demographics of Same-Sex Marriages in Norway and Sweden"; Gunnar Andersson, et al., Demography 43; 2006).

Johtuen samaa sukupuolta olevien parien epätavallisen korkeasta eroriskistä adoptio tällaiseen perheympäristöön altistaa

lapsen keskimääräistä suuremmalla todennäköisyydellä erojen mukanaan tuomille haittavaikutuksille. Avioliittolain tulisi toimia kannustimena sellaisten parisuhteiden muodostamiselle, joka suo lapselle mahdollisimman vakaan kasvuympäristön, ei sellaisten, jossa on epätavallisen korkea riski altistua erojen mukanaan tuomille haittavaikutuksille.

Tekemättä jäänyt lapsivaikutusten arviointi, johon lakivaliokunnan mietinnössä viitattiin, olisi ehdottomasti pitänyt tehdä ennen eduskunnan äänestystä.

Avioliiton uudelleen määrittely sukupuolineutraaliksi laissa vaikeuttaisi suomalaisten adoptionhakijoiden mahdollisuuksia kansainvälisiin adoptioihin. Lakivaliokunnan mietinnössä kiinnitettiin huomiota siihen, että ”osa hakijoista saattaa joutua keskeyttämään adoptioprosessin, mikäli avioliittolakia muutetaan aloitteessa esitetyllä tavalla.” Lakivaliokunta piti siksi tärkeänä, että adoption hakijoiden oikeusturvaan kiinnitetään erityistä huomiota.

Eduskunnan tekemä päätös valiokunnan vähemmistöön jääneiden kansanedustajien Vastalauseen hyväksi ja lakivaliokunnan enemmistön virallista kantaa vastaan, on siten adoptionhakijoiden oikeusturvan kannalta ongelmallinen.

Muutoslakia markkinoitiin julkisuudessa sanomalla, että ”se ei ole keneltäkään pois”. Edellisen valossa siitä olisi kuitenkin haittaa niin adoptiolapsille kuin adoptionhakijoillekin kansainvälisen adoption osalta.

2.6 Taloudelliset vaikutukset

Koska aloitteessa ehdotetulla kumoamislailla muutetaan vain se oikeustila, joka muutoslaila tulisi voimaan, niin muutoslain kumoamisesta ei aiheutuisi merkittäviä taloudellisia vaikutuksia. Päinvastoin, muutoslain kumoaminen merkitsisi sitä, että silloin välttyttäisiin niiltä kustannuksilta, jotka aiheutuisivat muutoslain voimaan tulosta. Arvio noista kustannuksista on esitetty lakivaliokunnan mietinnön (LaVM 14/2014 vp) vastalauseessa.

2.7 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Koska aloitteessa ehdotetulla kumoamislailla muutetaan vain se oikeustila, joka muutoslaila tulisi voimaan, niin muutoslain kumoamisesta ei aiheutuisi vaikutuksia viranomaisten toimintaan.

3. YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

3.1 Lakiehdotuksen perustelut

Avioliiton säilyttäminen miehen ja naisen välisenä liittona ja yhteisadoption säilyminen vain miehen ja naisen avioliittoon kuuluvana oikeutena toteutetaan säätämällä laki avioliittolain muutoslain (156/2015) kumoamisesta.

Lakiteknisesti kyseessä on muutoslain kumoaminen ennen sen voimaantulemista. Kumoamislailla muutetaan se oikeustila, joka muutoslain voimaan tullessa olisi tullut voimaan, vastaamaan nykyistä oikeustilaa.

3.2 Voimaantulo

Koska laki avioliittolain muutoslaki on säädetty tulemaan voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2017, niin siksi ehdotettu kumoamislaki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian ja joka tapauksessa ennen 1 päivä maaliskuuta 2017.

3.3 Ehdotetun lain voimaantulo

Koska laki avioliittolain muuttamisesta (156/2015) on säädetty tulemaan voimaan 1 maaliskuuta 2017, niin siksi ehdotettu kumoamislaki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu ja joka tapauksessa ennen 1 maaliskuuta 2017.

Vastuuhenkilöt

Vireillepanijat:

Jukka-Pekka Rahkonen Kirkkonummi

Pasi Kimmo Turunen Vantaa

Edustajat:

Jukka-Pekka Rahkonen Kirkkonummi

Pasi Kimmo Turunen Vantaa

jukka.rahkonen@iki.fi

pasiturunen007@gmail.com

0405709771

Varaedustajat

Ina Marianne Litma Helsinki

litmaina@gmail.com